

J. W. van Oorschot, komen wij straks terug), heeft het zin, nu een blik te slaan op organisatie en werkzaamheden van de Engelse geheime dienst hier te lande; de Duitse komt later in dit deel nog ter sprake, en met gepaste uitgebreidheid.

Die Engelse dienst dan, was een onderdeel van de *Secret Intelligence Service* die vele jaren lang in romans en films afgeschilderd was als een orgaan van zeldzame doeltreffendheid en bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog internationaal dan ook een reputatie genoot die haar door haar concurrenten elders benijd werd. Het is de vraag of die reputatie, althans in de jaren '20 en '30, nog wel in overeenstemming was met de werkelijke prestaties van de dienst. 'Essentially it remained', aldus de Britse historicus Hugh Trevor-Roper die er in '41 in opgenomen werd, 'an amateur organisation with a slender budget, dependant often on voluntary assistance'; zij droeg het karakter van een gesloten coterie die haar officieren in hoofdzaak uit twee zeer beperkte kringen recruteerde: Engelse jongelieden die de exclusieve Londense clubs frequenteerden en oud-politie-officieren uit Brits-Indië. 'I doubt', schreef Trevor-Roper, 'if there was one man amongst the professionals of SIS, at that time, who had read *'Mein Kampf'*, or more than one who had read any of the works of Karl Marx.'¹

Wie tijdens de eerste wereldoorlog van Nederland naar Engeland had willen reizen, had uiteraard een visum in zijn paspoort nodig gehad: men kwam het oorlogvoerende land niet zomaar binnen. Dat visum werd in het begin van de jaren '20 afgeschaft maar het *Passport Control Office* lieten de Engelsen in Den Haag bestaan en dit bureau werd een van de vormen van camouflage voor de *Secret Intelligence Service*. Vele jaren lang werd het *Passport Control Office* door een zekere Dalton geleid. Hij liet zich in '36-'37 zwaar betalen voor het verlenen van visa voor Palestina (dat was Engels mandaatgebied) aan joodse vluchtelingen uit Duitsland – visa die verlopen en dus waardeloos waren. 'Dat is uitgekomen en toen heeft die man zich van kant gemaakt', aldus, voor de Enquêtecommissie, overste Rooseboom, chef van GS III B. En verder:

'Aan zijn bureau waren twee lagere ambtenaren verbonden die zeer kundig waren en ook zeer goede relaties hadden. Nu is het grote ongeluk dat die mensen door de Engelsen ontslagen zijn. Toen kwam er een nicuwe *Passport Control Officer*, de Engelse majoor Chidson . . . Hij was volslagen ongeschikt voor de inlichtingendienst en bracht er niets van terecht. Hij kreeg een maagkwaal en toen is hij vervangen.'²

¹ H. R. Trevor-Roper: *The Philby Affair. Espionage, Treason and Secret Services* (1968), p. 72. ² Getuige T. S. Rooseboom, *Enq.*, dl. II c, p. 513.